

Impact case

I samverkan med

1 Beskrivning

LiU och avdelningen Logistik- och kvalitetsutveckling har sedan ett par decennier i olika omgångar haft ett flertal olika projekt tillsammans med framför allt Norrköpings kommun med syfte att lyfta logistikfrågorna i regionen. Med det som grund tog Region Östergötland initiativ till att Logistik blev ett av fem satsningsområden för regionen inom ramen för EU-projektet Smart Specialisering. Som en konkretisering av detta startades ett projekt 2017 för att bilda ett regionalt logistikkluster, där förutom regionen och LiU också Norrköpings- och Linköpings kommuner och Norrköpings hamn ingick som aktiva aktörer. Den första delen finansierades av strukturfondsmedel genom Tillväxtverket. 2021 gick satsningen in i sin andra fas under namnet Logistikia, som primärt finansieras av Region Östergötland, Linköpings- och Norrköpings kommuner, Norrköpings hamn och Cleantech Östergötland där Logistikia sedan några år ingår som en del i verksamheten.

Logistik är en prioriterad del av Region Östergötlands nya strategi som sjösattes 2025, där målet är ett konkurrenskraftigt och robust näringsliv som bidrar till ett resilient och hållbart samhälle. Syftet med prioriteringen logistik är att främja klimatsmarta logistiklösningar som möter näringslivets och samhällets behov av omställning till fossilfria transporter, genom att öka kunskapen om hållbar logistik, underlätta användandet av resurseffektiva alternativ och främja en systemövergripande utveckling.

Inför 2026 startar därför den tredje fasen av Logistikia med finansiering från Tillväxtverket med 11,9 MSEK för perioden 2025-11-01 till 2029-08-31. Under rubriken REDI, Resurseffektiv samhällsutveckling, Elektrifiering, Digitalisering och Intelligentisering, ska satsningen främja en resurseffektiv och flexibel energianvändning med fokus på elektrifiering av tunga transporter, genom kunskapsutveckling, samverkan och erfarenhetsutbyte. Syftet är att bidra till en fossilfri ekonomi 2045 och 70-procentig minskning av växthusgasutsläpp till 2030 i överensstämmelse med åkerinäringens färdplan.

Med den här satsningen är Logistikia en integrerad del i den regionala omställningen till fossilfri ekonomi och den samverkan som finns inom ESBR (East Sweden Business Region) och i regionens arbete inom ÖMS (Östra Mellansverige). Det ger oss väldigt goda möjligheter att arbeta med logistik i samverkan mellan näringslivet och det offentliga. Där Logistikia och medlemsföretagen i Cleantech Östergötland fungerar som ett levande laboratorium för forskarna vid Linköpings universitet.

LiU har som neutral part i relation till offentliga aktörer och näringslivsaktörer haft flera olika roller i samarbetet, från att definiera innehåll i satsningen, till att ta fram logistikstrategiska planer för olika typer av logistiksystem i regionen och att vara aktiva i organisationsfrågor samt bemanna styrgrupper och referensgrupper. Här ingår att öka samarbetet mellan LiU's studenter och näringslivet i regionen och att driva forskningsprojekt på regional basis.

Logistikia fungera som en regional plattform med olika typer av aktörer som är med i de forskningsprojekt som vi bedriver. Exempel på det är VTI-projektet Battery Swapping (Energimyndigheten) med batteribyteteknik istället för sladdladdning av lastbilar, Fossilfri Bygglogistik (Triple- F) och Störningsfri stad (Vinnova) där den regionala förankringen är omfattande både från näringslivet och samhällets aktörer.

2 Betydelse

Omställningen till klimatsmarta och fossilfria transporter är Logistikias övergripande mål och frågan adresseras både i olika aktiviteter och genom deltagande i projekt. Omställningen i transportbranschen handlar primärt om två delar – byta ut fossila bränslen till fossilfria och att öka effektiviteten i transporterna genom bättre fyllnadsgrad, klokare planering och överflyttning till mer energieffektiva transportslag. Elektrifiering av godstransporter är en bärande del i detta. Men här ingår också nya modeller för kravställande på transporter och användning av de fossilfria bränslen som redan idag finns på marknaden för befintliga dieselfordon, t.ex. HVO och RME eller flytande biogas och ED95. Den här utvecklingen sker i samverkan mellan näringslivet och offentliga aktörer och myndigheter. Därför behöver såväl kommuner som regioner vara aktiv i den intensiva utveckling av elektrifierade godstransporter som nu pågår.

Traditionellt sett har det offentliga ett svagt intresse för godstransporter. Förutom spridda satsningar på t.ex. i citylogistik och samordnad varudistribution, har det mest handlat om den egna av upphandlingen av transporttjänster. Logistik som kunskapsområde skär genom alla branscher och sektorer, både i privat och offentlig sektor. Men omfattar också städernas och regionernas egna logistikutmaningar som blir alltmer omfattande och att de därför behöver utveckla sin logistikkompetens och ta en mer aktiv roll i hur logistiken ska fungera i och runt städerna. Därför kan en omställning som ska leda till fossilfrihet inte enbart lämnas till marknadskrafterna att utveckla. Det privata näringslivet är helt beroende av att det finns en marknad där det är möjligt att driva ett affärsmässigt och ekonomiskt hållbart företag och varken kan eller ska driva företag med primär uppgift att skapa samhällsekonomisk nytta. Samtidigt är näringslivet beroende av att det offentliga sätter spelregler och skapar nödvändiga förutsättningar för en omställning till fossilfria godstransporter, men också att de visa vägen i sin egen logistik.

Den typ av samarbeten som Logistikia arbetar med är utvecklingsorienterade där såväl policys som ny infrastruktur för t.ex. laddning ska utvecklas parallellt med den operativa logistiken. Utvecklingssamarbeten som bygger på att det finns gemensamma mål, men där rollerna mellan de olika aktörerna (offentliga och privata) kan se olika ut beroende på hur förutsättningarna ser ut i t.ex. en stad, eller i angränsande städer i en region. I det sammanhanget blir samhällsnyttan, dvs. fossilfrihet, ett gemensamt ansvar på samma sätt som att skapa förutsättningar till företagsekonomisk nytta också är ett gemensamt ansvar för samtliga aktörer i systemet. Omställningen till fossilfrihet kräver kunskapsbaserade utvecklingsarenor där såväl näringslivets som samhällets aktörer behöver vara betydligt mer aktiva i utvecklingen än vad som tidigare har varit fallet. Logistikia är en sådan arena.

Genom att logistikutmaningarna i våra städer och regioner är likartade, med hållbarhet och fossilfrihet i fokus, så är de arbetssätt och modeller som utvecklas i Östergötland och i Logistikia relevant också för andra kommuner och regioner i Sverige. Satsningen har också rönt stor uppmärksamhet utanför länet.

Kunskapsmässigt lutar sig Logistikia tungt på Linköpings universitet som bidrar med ledande forskning och utbildning. Från början var samarbetet inriktat på avdelningen Logistik- & kvalitetsutveckling vid LiU, men har nu breddats till att omfatta hela styrkeområdet Transport och Mobilitet, som är LiU's kraftsamling inom transportområdet och som främjar tvärdisciplinär samverkan mellan avdelningar och forskargrupper. Styrkeområdet har en direkt koppling till det

nationella strategiska forskningsområdet (SFO) Trenop som är ett mångårigt samarbete mellan KTH, LiU och VTI.

Men det handlar också om att det regionala näringslivet ska få bättre access till de studenter som läser logistik på LiU, både för projektarbeten, examensarbeten och framtida anställning. Det är ett uttalat mål att fler sådana studenter ska stanna kvar i regionen efter examen.

3 Hur vi når ut

Logistikia är ett regionalt initiativ och bedrivs primärt i Linköping och Norrköping samt i Östergötland i stort. Det finns sedan några år ett naturligt fokus på bygglogistik och citylogistik, men det pågår också initiativ inom områdena godsöverflytt och HCT (High Capacity Transports) samt elektrifiering av godstransporter. Men eftersom vi jobbar brett så har vi tagit fram förslag till åtgärder för inte mindre än 10 olika typer av logistiksystem för vilka förslag till utveckling finns för att på kort och lång sikt minska CO₂-emissionerna.

För att nå ut till olika intressenter och aktörer så arrangerar Logistikia en rad olika workshops och seminarier, inom aktuella områden, med aktuella teman, som brukar locka mellan 50-100 deltagare varje gång. Exempel på teman är "Godsöverflytt", som tar fasta på att det finns en bred politisk ambition att mer gods skall transporteras på järnväg och sjö för att minska klimatpåverkan och trängselproblematik, "Elektrifierade godstransporter", som är en del i omställningen till fossilfria godstransporter, "HCT – High Capacity Transports", som syftar till att maximera nyttolasten för godstransporter på väg. Utöver det så är Logistikia delaktiga i fler av de artiklar som LiU forskare skriver i populärvetenskaplig press, främst Supply Chain Effect. Se <https://logistikia.se>

4 Exempel på projekt

Logistikia är aktiva i ett stort antal projekt, som inbjuden aktör t.ex. av forskare på Linköpings universitet, VTI i Linköping, eller som initiativtagare baserat på de behov som finns i regionen och hos de företag som är aktiva i Logistikia. ÖTKS och Ladda Händelö är exempel på två projekt som har engagerat såväl forskare och företag i regionen och som har drivits av Logistikia.

ÖTKS – Östergötland Transporterar KlimatSmart

Fossilfrihet kan inte drivas som en isolerad fråga, hos företagen behöver det passas in i verkligheten och man behöver arbeta parallellt med hög effektivitet i transportsystemet, vilket kräver systemperspektiv och utvecklad samverkan i värdekedjan. I initiativet ÖTKS samverkar företag med fokus på klimatsmarthet sedan ca 5 år tillbaka för att bli bättre själva, dela med sig och påverka sin värdekedja. En förtroendefull relation som ger stöd i ett långsiktigt arbete. Med företagen samlade kan det sammanhang Logistikia erbjuder, komplettera med struktur, analys och omvärldsspaningar.

ÖTKS bygger på tre grundpelare;

- Kunskap. Den snabba utvecklingen är svår att följa även för stora företag. I företagsgruppen finns en stor efterfrågan på omvärldsbevakning av klimatpolitik, teknikutveckling mm, vilket man på olika sätt möter
- Nätverk. Gemensamt finns tillgång till breda erfarenheter, absolut best practice och full access till akademien, men också kontakter och kännedom om myndighetssystemen och regelverk. Under flera år har det skapats ett förtroendefullt och öppet klimat där medlemmarna deltar både som individer och som representanter för ett företag, det kollegiala stödet i nätverket är uppskattat
- Aktiviteter. Varje medlem definierar 2-3 aktiviteter som man delar och som följs upp regelbundet då man får stöd och utmaning från gruppen, inspiration och handfasta råd. Genom att kommunicera sina aktiviteter skapar man också press på sig själv att leverera resultat. Samlat blir aktiviteterna ett strukturkapital och ett smörgåsbord för andras inspiration

Företagen får genom ÖTKS tillgång till en stark stödstruktur. Logistikia och LiU får i sin tur tillgång till företag som jobbar i den absoluta framkanten och som kan användas som exempel och referenser i andra sammanhang

ÖTKS faciliteras av Logistikia, Cleantech Östergötland och konsultorganisationen 2050 med stöd från Linköpings universitet. De företag som ingår i ÖTKS är Returpack, Alfredsson Transport, Gränges Aluminium, Alltransport, Renall, Energifabriken, PackoPlock, Lantmännen, Econova, Rusta, Svensk Plaståtervinning och PostNordTPL

Ladda Händelö – samverkan mellan kommun, företag och nätverksägare

Elektrifiering av transportsektorn innebär en omfattande omställning där tillgången till laddinfrastruktur och elnätscapacitet ofta blir en flaskhals. För regionala och lokala transporter finns goda förutsättningar att elektrifieras genom depå- och destinationsladdning, särskilt i logistikintensiva områden som försörjs via lokalnät (0,4–24 kV).

”Ladda Händelö” är ett initiativ som Logistikia utvecklat för att stärka samverkan mellan kommun, företag och elnätsägare i arbetet med elektrifiering av tunga transporter. Syftet är att utgå från lokala förutsättningar och skapa effektiva strukturer för planering, laddinfrastruktur och elförsörjning. Kommunen och elnätsföretagen spelar här centrala roller – kommunen genom planmonopol, mark- och infrastrukturägande samt trafikreglering, och elnätsföretagen genom att tillhandahålla den nödvändiga effekten.

Genom att fokusera på Händelö i Norrköping, ett av Sveriges mest logistikintensiva områden, utvecklas ett samverkansformat där aktörer tillsammans kan bygga kunskap, effektivisera resursanvändningen och anpassa sina arbetssätt och roller till elektrifieringens nya krav.

Initiativet har också blivit en plattform för samverkan mellan universitet, näringsliv och kommun. Sedan 2024 har två examensarbeten genomförts inom ramen för Ladda Händelö med frågor som utvecklats i projektet och där enskilda företag har varit objekt.

Modellen är skalbar och generaliserbar, och har redan väckt intresse i flera andra kommuner med industri- och logistikverksamhet.

5 Underliggande forskning och utbildning

Den underliggande forskningen har genomförts i flera olika projekt genom åren. Mest aktuellt är det gemensamma forskningsprojektet Fossilfri bygglogistik, där det har genomförts en förstudie och det pågår en huvudstudie inom ramen för Triple-F. Det finns också en direkt koppling till den forskning inom Citylogistik som har genomförts på LiU de senaste åren. Dessutom har Region Östergötland tagit initiativ till ett Vinnova-finansierat projekt, IoT och Offentlig Logistik, med fokus på hur den offentliga logistiken i regionen kan digitaliseras, där många av Logistikias aktörer ingår.

Ett annat angränsande projekt med LiU och SEC (Swedish Electromobility Center) syftar till att få igång en pilot med eldrivna lastbilar i regionen. Det är under utveckling och är utformat som en öppen forskningsplattform där forskare från flera olika enheter på LiU samt regionala aktörer och företag ska kunna delta.

Resultaten från forskningen kommer grundutbildningen på LiU till godo genom föreläsningar i olika kurser främst på civilingenjörsprogrammets inriktning på logistik. Men också genom att Logistikia i samarbete med företag i regionen har tagit initiativ till ett flertal projektarbeten inom ramen för en projektkurs på master-nivå, där studenter i grupper om 4 gör en uppgift i företag under två läsperioder.

6 Vittnesmål

Region Östergötland är ägare av initiativet och beskriver det så här.

"I regionens nya näringslivs- och innovationsstrategi är logistik en prioritering inom styrkeområdet Hållbara systemlösningar och miljöteknik. Ett exempel på hållbar systemlösning är transport och logistik, där regionen utgör en viktig logistiknod med hamn, flygplatser, järnväg och europavägar. Tillsammans med Linköpings universitet, kommunerna Linköping och Norrköping, Norrköpings hamn samt Cleantech Östergötland har vi under de senaste åren utvecklat Logistikia, en regional plattform för klimatsmart logistik. Detta arbete är avgörande för Östergötlands ambition att ligga i framkant i Sveriges CO2-omställning. Utöver värden kopplade till befintliga företag, geografi och infrastruktur bygger Östergötlands starka logistikposition i hög grad på kunskap, med Linköpings universitet som en central bas. Logistikforskningen vid LIU är välrenommerad både nationellt och internationellt, och de civilingenjörer med logistikprofil som examineras från universitetet är eftertraktade på arbetsmarknaden – både i Sverige och utomlands."

Anna Jacobson, Region Östergötland, Enheten för näringslivsutveckling

Norrköpings kommun är en av Sveriges mest logistikunga kommuner:

"De gods- och logistikintensiva branscherna är starka och särskilt betydelsefulla i Norrköping, men många frågor är komplexa och kräver nya perspektiv och ofta flera problemlösare. Här är Logistikia en värdefull partner – som bollplank, som länk till akademien och som motor för att samla aktörer och driva utvecklingen framåt."

Anna Larsson, Strategisk planering, Norrköpings kommun

Alfredson Transport – Ett av Sveriges ledande transportföretag i omställningen

"Som ett åkeriföretag i framkant av omställningen är det värdefullt för oss att ha tillgång till ett starkt nätverk och ny kunskap. Genom Logistikia får vi det och kan samtidigt dela med oss av våra erfarenheter och tillsammans med andra engagera oss i att driva på utvecklingen i hela branschen"

Erik Alfredsson, VD och ägare Alfredsson Transport

Post Nord TPL – en av Sveriges största leverantörer av tredjepartslogistik

"För oss i PostNord TPL, Region Öst, är Logistikia / Cleantech det självklara valet av partner i de här frågorna. Det är en verksamhet med driv och innovationskraft som väl överensstämmer med de mål PostNord har. Genom nätverket har vi tillgång till en unik mötesplats för kunskap, visioner och inspiration i logistik och miljöfrågor där alla aktörer är representerade, såväl transport- och logistikvärdekedjan som samhällsaktörerna"

Fredrik Throzell, Transport- & Sustainability Development Manager PostNord TPL AB